

Justitiedepartementet

Er referens
Anna Nordström
Ert dnr: Ju2024/01121

Vår handläggare
John Ottosson

Remissvar gällande slutbetänkande En ändamålsenlig vapenlagstiftning (SOU 2024:31)

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på betänkandet som generellt är gediget underbyggt och genomgående belyser lagstiftningen ur flera perspektiv med ibland motsatta intressen. FOI:s synpunkter nedan följer betänkandets disposition med en sammanfattning av synpunkterna följt av motiveringar till dessa.

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

- FOI avråder från att icke tillståndspliktiga vapendelar beaktas vid tillståndsprövningen för att minimera otydligheten och osakligheten i lagstiftningen.
- FOI anser att det bör tydliggöras vad som avses med pansarskott i lagförslaget. Civilt innehav av skarpa (laddade) pansarskott bör ej tillåtas.
- FOI anser att avsaknaden av en definition av enhandsvapen riskerar skapa problem liknande de som finns i USA med t.ex. AR-15-baserade pistoler försedda med ett armstöd (s.k. ”arm brace”) eller otydlighet avseende huruvida det är tillåtet att på enhandsvapen applicera kolvar (t.ex. med s.k. pistolchassier).
- Skillnaden i praktisk eldhastighet mellan de halvautomatiska vapen med löstagbara magasin som utredningen vill förbjuda och de som föreslås vara tillåtna för jakt är i praktiken inte så stor som det ibland ges uttryck för.
- Överväg om det av försvarsindustriella skäl bör vara möjligt för legitima civila verksamheter (t.ex. försvarsindustri) att utveckla, anskaffa och inneha skjutvapen som kan kontrolleras utan fysisk befattning.
- Vapen med fjärravfyring används av säkerhetsskäl vid vapen-, ammunitions-, och skyddsprovning samt vid ammunitions- och minröjning och bör rimligen

vara tillåtna att inneha för legitima civila verksamheter som har behov av sådana.

- FOI anser att det bör förtydligas vad som avses med ”oproportionerligt samhällsfarliga vapen” i tekniska termer, t.ex. genom en övre gräns för mynningsenergi.
- Överväg att utöver NFC även erbjuda Försvarmakten, FMV och FOI skjutvapen, ammunition och vapentillbehör som tillfallit staten innan dessa skrotas eller säljs.

Motivering av FOI:s synpunkter

6.9 Det saknas anledning att tydliggöra eller ändra tillståndsprövningens omfattning (s. 320)

- FOI avråder från att icke tillståndspliktiga vapendelar beaktas vid tillståndsprövningen för att minimera otydligheten och osakligheten i lagstiftningen.

Icke tillståndspliktiga vapendelar har begränsad koppling till vapnets farlighet och bör därför inte påverka tillståndsprövningen. Därtill skapas en otydlighet i lagstiftningen om ett tillåtet vapen efter utbyte av en icke tillståndspliktig vapendel blir otillåtet.

8.7.2 Tyngre, utpräglat militära vapen (s. 401)

- FOI anser att det bör tydliggöras vad som avses med pansarskott i lagförslaget. Civilt innehav av skarpa (laddade) pansarskott bör ej tillåtas.

Enligt FOI:s uppfattning är pansarskott (engångspansarvärnsvapen) att betrakta som ammunition och bör inte få innehas av enskild om de är laddade (oskjutna). Ett tomt utskjutningsrör från ett förbrukat pansarskott är inte avsett eller lämpat för omladdning och behöver i FOI:s mening inte omfattas av tillståndsplikt då de närmast kan jämföras med en tomhylsa.

9.13.1 Det bör inte införas en definition av enhandsvapen (s. 450)

- FOI anser att avsaknaden av en definition av enhandsvapen riskerar skapa problem liknande de som finns i USA med t.ex. AR-15-baserade pistoler försedda med ett armstöd (s.k. ”arm brace”) eller otydlighet om det är tillåtet att på enhandsvapen applicera kolvar (t.ex. med s.k. pistolchassier).

Avsaknaden av en definition av enhandsvapen riskerar skapa problem liknande de som finns i USA med t.ex. AR-15-baserade pistoler försedda med ett armstöd (s.k. ”arm brace”) som genom utbyte till en kolv avsedd att stödjas mot axeln juridiskt blir ett kortpipigt gevär (s.k. ”short barrelled rifle”), vilka är federalt reglerade och kräver särskilt tillstånd och federal skatt. Det bör vara tydligt för tillståndsinnehavaren om t.ex. ett byte av ett armstöd mot en kolv, eller applicering av en kolv på ett enhandsvapen (t.ex. med kolvförsedda s.k. pistolchassier) utgör vapenbrott.

20.7 Särskilt farliga skjutvapen och anordningar (s. 750)

- Skillnaden i praktisk eldhastighet mellan de halvautomatiska vapen med löstagbara magasin som utredningen vill förbjuda och de som föreslås vara tillåtna för jakt är i praktiken inte så stor som det ibland ges uttryck för.

FOI delar utredarens åsikt att halvautomatiska vapen med möjlighet att använda stora löstagbara magasin genom sin högre praktiska eldhastighet och elduthållighet vid missbruk är farligare än vapen som saknar dessa egenskaper.

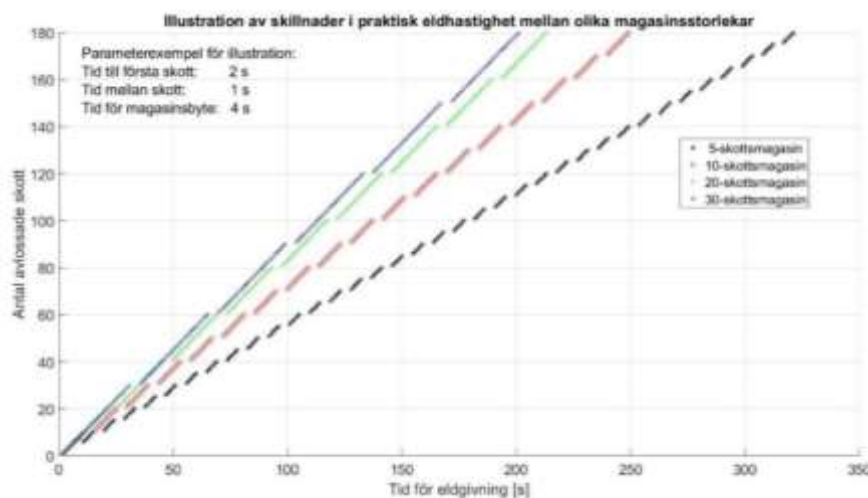
Det bör dock påtalas att skillnaden i praktisk eldhastighet mot vapen som skulle vara tillåtna för jakt enligt utredningens förslag (s. 118), i praktiken inte är så stor som man kanske först föreställer sig.

Enligt utredningens förslag skulle vapen med löstagbara magasin upp till en kapacitet av 10 patroner tillåtas för jakt. Ett halvautomatiskt gevär av t.ex. AR-15 eller AR-10-typ kan typiskt laddas med 30- resp. 20-skottsmagasin (större magasin förekommer men är tunga och kan vara opraktiska i vissa skjutställningar).

Skillnaden i praktisk eldhastighet mellan dessa vapen utgörs således av att ett vapen med 10-skottsmagasin måste laddas om tre gånger resp. dubbelt så ofta som vapen med 30- resp. 20-skottsmagasin. Anledningen att skillnaden i praktiken inte blir så stor är att ett magasinbyte kan ske relativt snabbt varför skyttens förmåga att snabbt rikta och målväxla ofta kan förväntas vara av större betydelse.

För ett massskjutningsscenario på 180 skott motsvarande terrordådet på Utöya 2011 (gärningsmannen uppges ha avfyrat minst 186 skott) innebär det att 10-skottsmagasinet behöver bytas 17 gånger, medan ett 20-skottsmagasin bara behöver bytas 8 gånger och ett 30-skottsmagasin 5 gånger.

Se figur 1 nedan för en illustration av magasinstorleken inverkan på den praktiska eldhastigheten. I illustrationen har valts en tid till första skott på 2 s, en tid mellan (riktade) skott på 1 s och en tid för magasinbyte på 4 s. Dessa parametrar är att betrakta som godtyckligt valda exempel, men är rimliga för de aktuella vapentyperna.

Figur 1. Exempel på inverkan av magasinstorlek på praktisk eldhastighet.

Som framgår av exemplet i Figur 1 ovan är skillnaden i praktisk eldhastighet vid kontinuerlig eldgivning inte så dramatisk mellan vanligen förekommande magasinstorlekar. T.ex. tar det i exemplet 249 s att skjuta 180 skott med 10-skottsmagasin, medan det tar 213 s (14% snabbare) med 20-skottsmagasin och 201 s (19% snabbare) med 30-skottsmagasin. Som mer restriktiv referens kan också nämnas att det i samma exempel tar 321 s (29% långsammare) att skjuta 180 skott med 5-skottsmagasin. Exemplet avser kontinuerlig eldgivning. I praktiken minskar betydelsen av de stora magasinerna också om gärningsmannen inte skjuter alla skott på en gång utan kan byta magasin under sökandet efter nya offer.

Det är dock tveklöst så att stora magasin kombinerat med helautomatiska vapen ökar en gärningsmans möjlighet att göra stor skada på kort tid i stora folkmassor med begränsade flyktmöjligheter. Som exempel kan nämnas massskjutningen från hotellet Mandalay Bay i Las Vegas 2017, där gärningsmannen under ca 10 minuter kunde skjuta sammanlagt 1057 skott med 14 olika vapen mot ett inhägnat konsertområde fullt av människor med förödande resultat. Några av dessa vapen var försedda med s.k. ”bump stock” (en anordning som ger halvautomatiska vapen en funktion liknande helautomatiska vapen).

20.7.3 Skjutvapen som kan kontrolleras utan fysisk befattning (s. 762)

- Överväg om det av försvarsindustriella skäl bör vara möjligt för legitima civila verksamheter (t.ex. försvarsindustri), att utveckla, anskaffa och inneha skjutvapen som kan kontrolleras utan fysisk befattning.
- Vapen med fjärravfyring används också av säkerhetsskäl bl.a. vid vapen-, ammunitions-, och skyddsprovning samt vid ammunitions- och minröjning och bör rimligen vara tillåtna att inneha för legitima civila verksamheter som har behov av sådana.

20.8 Det behövs även en ventil för oproportionerligt samhällsfarliga skjutvapen (s. 765)

- FOI anser att det bör förtydligas vad som avses med ”oproportionerligt samhällsfarliga vapen” i tekniska termer, t.ex. genom en övre gräns för mynningsenergi.

För en lagstiftning syftande till att förbjuda civilt innehav av kraftfulla materielförstörelsevapen och långräckviddiga prickskyttevapen bör en gräns kopplad till de egenskaper man önskar begränsa definieras. Oavsett om syftet med begränsningen är att förbjuda vapen med hög pansarbrytande förmåga eller långräckviddig förmåga att oskadliggöra människor torde en gräns för tillåten mynningsenergi vara det enklaste kriteriet, även om den inte direkt korrelerar med någon av egenskaperna. Att mer direkt begränsa penetrationsförmåga, träffsannolikhet eller anslagsenergi på långa håll torde vara opraktiskt vid tillståndsgivning då dessa egenskaper är kraftigt beroende av mål- och ammunitionstyp samt yttre omständigheter (vad gäller träffsannolikhet).

FOI noterar att det kan vara inkonsekvent att med denna ”ventil för oproportionerligt samhällsfarliga vapen” förbjuda vapen av AR-9 typ för jakt (se s. 767) när vapen med fullt jämförbar funktionalitet, t.ex. Ruger PC Carbine, tillåts.

1.2 Förslag till vapenförordning (2025:00)

Inlösen av skjutvapen, ammunition och vapentillbehör (s. 143)

- Överväg att utöver NFC även Försvarsmakten, FMV och FOI ska erbjudas att få skjutvapen, ammunition och vapentillbehör som tillfallit staten innan dessa skrotas eller säljs.

Datum
2024-10-11

Nr FOI-2024-990:2

Skälet till ändringsförslaget är att det finns anledning att möjliggöra exploateringsarbete, vidmakthållande av referensbibliotek och utbildningsmateriel, samt teknisk och statistisk analys av beslag (hotanalys), i enlighet med FOI uppdrag.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektör Jens Mattsson efter föredragning av forskningsledare John Ottosson. I den slutliga handläggningen har även överdirektör Lena Nyberg, enhetschef Thomas Öst och jurist Alexander Engvers deltagit.

.....
Jens Mattsson

.....
John Ottosson

Sändlista:

För kännedom
Försvarsdepartementet
Försvarsmakten

Internt FOI
Registrator
GD-sekreterare
Särskild rådgivare
Chefsjurist
AC